

103059

Jens
Chr. Hauge:

En av
Morges
mest kjente

Norge. Men det var det svært få som visste. Hans kodennavn var «Store I». Hans virkelige navn var Jens Christian Hauge. Han ledet undergrunnshæren Milorg helt fram til frigjøringen. Siden ble han en av de mektigste menn i landet.

Foto: SCANFOTO

Det var knapt et menneske i salen som rørte seg da døren ble åpnet og den høyreiste, spenstige eldre mannen med en skinnende blank isse over en granittblokk av et hode, marsjerte inn. Likevel kjente jeg det som om hele forsamlingen reiste seg og stod i giv akt.

De fleste i forsamlingen var minst like gamle som mannen i den elegante dressen og de blankpuskede skoene. De tilhørte kremen av norske helter fra Den annen verdenskrig, og betraktet ellers bare Kongen og Kronprinsen som overordnede.

Det var første gangen jeg så Jens Christian Hauge stå overfor sine medarbeidere fra en svunnen tid. I den glitrende salen på Hotell Bristol i Oslo var okkupasjonstiden så nær at du kunne lukte kritt og høre tyske kommandobøl.

Akkurat der og da forstod jeg at det fantes bare en sjef. Ansiktene til de garvede veteranene var like lett å lese som en åpen bok: Her sto deres øverstkommanderende i livet. De ville ha fulgt ham, uten spørsmål, gjennom enda en verdenskrig.

Hans kodenavn da han ledet dem var «Store I». Men det finnes dem som mener at et mer passende dekknavn for ham ville vært «Store Jeg». De forteller at mannen hadde autoritære, diktatoriske trekk som de knapt klarte å leve med. Men ingen av dem vil stå fram.

Jens Christian Hauge er en mann som man enten er for eller imot. For ham selv var dette et meget enkelt problem. Den som ikke tålte hans autoritet, kunne, eller måtte, bare forsvinne. Det var ikke plass for noen over ham, og heller ikke ved siden.

Det forteller mer enn mange ord at da Hauge ble Norges, og kanskje verdens, yngste forsvarsminister like etter krigen, sparket han landets mest respekterte offiser, lederen av felttoget i Norge våren 1940, den gamle generalen Otto Ruge.

Etter krigen kunne Jens Chr. Hauge trygt unne seg en svingom med kona Anna Dedekam.

«Vi kan ikke ha to sjefar,» kommenterte den vel 30 år gamle juristen kaldt.

Makeløs i dette århundre

Men Jens Christian Hauge ble ikke «Store I» bare i kraft av sin autoritære maktutfoldelse. Som alle begavete, sterke menn har han en sammensatt natur. Einar Gerhardsen, som satte Hauge så høyt at han nærmest brukte ham som en assisterende statsminister, sa at ingen skjønnte hvilken stor humorist Hauge var. Midt under viktige møter satt han og diktet satiriske vers om folk rundt seg.

«Har du Jens Christian Hauge som venn, trenger du ingen annen,» sa en annen av Arbeiderpartiets jernkanslere, Haakon Lie.

Og enda mer utrolig: Da denne lederen for Norges illegale, militære kamp mot nazismen sa takk for seg som statsråd i en alder av 40 år, skjedde det fordi Stortinget ikke ville betale lønn til embetsmenn som var suspendert for mistanke om landssvik, i strid med norsk lov.

«Vi kjempet for å gjenreise rettsstaten under krigen,» sa han, «og da kan vi ikke bryte reglene.»

Norge i det 20. århundre har ikke fostret maken til Jens Christian Hauge.

Men det er fremdeles et stort mysterium for mange, også gamle Milorgfolk, hvordan denne unge og ukjente juristen fra Ljan i Oslo i løpet av kort tid klarte å samle så å

si all makt i organisasjonen på sine hender.

Da krigen kom, tilhørte han ingen av de skjulte maktelitene i landet. Han var en sjarmerende og lovende jurist med kone og to barn og ambisjoner om å bli vitenskapsmann.

Han gikk ikke øyeblikkelig under jorden for å organisere motstandskamp da tyskerne tok makten. Tvert om søkte han jobb i Priskontrollen med den begrunnelse at han ville hevde norske interesser mot tyskernes krav.

Men i august 1941 ble han dømt til 100 dagers fengsel av den nye Folkedomstolen for å ha holdt NS-fiendtlige foredrag for studenter på Universitetet i Oslo. Da fikk den unge Hauge tid til å tenke.

Tilfældigheter, har han selv svart på spørsmålet om hvorfor han ble «Store I». Til disse tilfældighetene hørte at han kjente en mann ved navn Knut Møen som hadde ledet nettopp militæropplæringen for Studentenes Idrettslag, der Hauge var medlem.

I 1941 var Milorg ikke stort mer enn en uryddig tanke i noen få og ofte naive ildsjelers hoder. Knut Møen var distriktssjef for Østlandet. I løpet av kort tid ble Jens Christian Hauge hans «skygge». Alt Møen visste, skulle også Hauge vite, for å ta over om noe gikk galt. Det gikk som oftest galt i begynnelsen av motstandskampen. Møen måtte flykte til Sverige, og dermed var Hauge sjef.

Organiseringen av den militære motstandskampen i Norge var, i motsetning til hva vi ofte lærer, ikke bare truet av Josef Terboven og hans folk. Det fantes «sivile» motstandsfolk som mente at å skyte tyskere og forrædere var uansvarlige cowboystreker. Regjeringen i London så med skepsis på de nye revolvermennene i Norge; de kunne bli rivaler, det gikk til og med rykter om kupplaner. Og engelskmennene med sine agentnett våget ikke å stole på det de anså som klossete amatører.

Fikk Milorg godtatt

Det er den store bragden til den 28 år gamle jusforeleseren at han klarte å overvinne skepsisen og få Milorg godtatt som Norges undergrunnshær. Fra sitt hovedkvarter i Gabels gate dro han på mange livsfarlige turer til Sverige. En gang ble han smuglet ut i en bensintank, en annen gang under et lass av blomster til en gravferd.

«Det er en ting de døde går glipp av,» sa han. «Det er den deilige lukten.»

Det var han alene som satt med de viktige kontaktene. Derfor fikk han enorm makt. Alle tråder fra utlandet og innlandet ble samlet i hans hender. Han ble militær diktator med makt over liv og død.

Ufyrer fikk visste om denne makten. En gang under et maskert møte ble det snakk om hans person.

«Jeg har hørt at denne Hauge bare er en breiflabb,» sa høyesterettsdommer Ferdinand Schjelderup. «Å, nei, han er da en meget brukbar mann,» svarte en maskert mann som kalte seg Edwardsen. Det var Jens Christian Hauge selv.

Milorgledere i hopetall ble arrestert eller måtte flykte. For Hauge virket det som om klokken ringte den 10. april 1945. Da ble han arrestert i Bærum under en biltur. Gunnar «Kjakan» Sonstebj ville øyeblikkelig sette i scene en dristig befrielsesaksjon. Men utrolig nok ble Milorg-lederen satt fri like etter. Han var bare mistenkt for å ha kjørt bil med ordentlig bensin i kjørte knott på tanken.

I ettertid har Hauge sagt at frigjøringen av Norge var et mirakel. Med 360 000 tyske soldater i Norge, kunne det ha blitt et blodbad som 40 000 Milorg-soldater ikke kunne ha stanset.

Han meldte seg inn i Arbeiderpartiet like etter frigjøringen. Mange motstandsfolk fikk nå bevis for sin mistanke: At han var Arbeiderpartiets mann som skulle dempe raseriet mot det mange folte som statsminister Nygaardsvolds svik i 1940. Men det var først sommeren 1945 at Hauge ble Einar Gerhardsens mann. De forble nære venner til landsfaderens død.

Jens Chr. Hauge vokste seg stor under Den annen verdenskrig. Pr. i dag, 50 år etter, er han fortsatt en mektig mann i Norge.

Bilag 5.

CITATER

fra norske presseorganer til belysning av situasjonsoppfatningen etter kapitulasjonen 10. juni 1940.

- «Lofotposten», redaksjonelt 10. juni 1940:
«Norge har oppgitt kampen.»
- «Aftenposten», redaksjonelt 14. juni 1940:
«Etter at kapitulasjonen i Nord-Norge nå er tilendebragt, er det oppstått følgende situasjon:
1. Hele landet er okkupert og dette okkuperte Norge befinner seg altså ikke lenger i krig med Tyskland.»...
- «Dagbladet», redaksjonelt 14. juni 1940:
«Kongen og regjeringen lot avgjørende politiske momenter gå forbi, flyktet i interesse for sin egen person til England og slepte endog sønner av vårt land med for å adlyde Englands befaling og interesser. De har latt oss i stikken. Vi må prøve å ordne oss uten dem.»
«I aktivt samarbeid med de tyske myndigheter må nå hele folket ta følgerne av den nye stillingen.»
- «Arbeiderbladet», redaksjonelt 14. juni 1940:
«Kongens synd mot sitt folk.»
Kongen og regjeringen er ikke lenger i landet og kan derfor ikke utøve myndighet innen landets grenseområde. Dette er deres sak. Men at de ikke er blitt klar over de skjebnesvangre følger, som de ved sin flukt til England har påført Norge og det norske folk?»
- «Buskerud Blad», redaksjonelt 14. juni 1940:
«Situasjonen er idag den, at Norge ikke lenger er i krig med Tyskland.»
- «Fremtiden», redaksjonelt 14. juni 1940:
«Forholdet er da at Norge ikke lenger er i krig med Tyskland.»
- «Arbeideren». Det kommunistiske partis sentralkomite sendte sommeren 1940 ut et fredsopprop i «Arbeideren», som dessuten hadde en serie artikler som klart ga uttrykk for at krigen ansåes for å være opphørt. Prof. Andenæs i V. G. 28/4. 47.

A n m. Det har vært hevdet at ovenstående er diktert propaganda. Hertil er å si at de vidt forskjellige formuleringer ikke tyder på sådant diktat. Hvis det skulle være tysk presseledelse som har gitt parolen, er uttalelsene allikevel av interesse, nemlig som uttrykk for det tyske syn på det folkerettslige forhold etter kapitulasjonen, og dessuten for pressens evne til å jatte med øyeblikkets makthavere.

Det er imidlertid ingen grunn til å dra i tvil at redaksjonene her har skrevet ut fra eget syn på saken, jfr. Bilag 3 til U.K.'s innst. s. 114: «Det var sommeren 1940 en ikke ualminnelig mening at krigen mellom Norge og Tyskland egentlig sluttet 9. juni 1940, og at de nordmenn som fortsatte krigen i utlandet var å betrakte som frivillige som ikke bandt Norge.» Rettspraksis har imidlertid i strid hermed bygget på Høyesteretts uttalelse i Haaland-saken, at det var alminnelig kjent at krigen fortsatte.

I 1939. Oberst Jonas Petersen (i Aftenposten 12/1): «Uten betydelige forbedringer er vår hær og flåte intet effektivt forsvar, men kan i tilfelle av krig kun ansees som hjelpeløst slaktoffer.»

Formannen i Norsk Aeroklubb: «Jeg vil ha sagt tydelig fra at den ansvarlige instans som idag vil beordre våre flyvevåben til kamp med det materiell og den trening våre flyvere har, han oppfordrer vår flyveungdom til det rene selvmord.» (Morgenbladet 8/3).

Aftenposten 11/9: «Bare én nøytralitet, den væbnede, er nu mulig, sier Berlin.»

Fr. Monsen: Det tales fra begge ytterfløyene her som om.... vi hva dag som helst kan vente å bli angrepet av en stormakt.... Men det virkelige forhold er jo, som enhver vet, at vårt land ikke ligger i brennpunktet.» (S.T. s. 592).

I den strategiske situasjon som forelå spillet hæren en mindre rolle. Det var derfor bare innkalt spredte hæravdelinger til nøytralitetsvern. (U.K.I., s. 42).

I anledning av de militære sjefers krav erklærte Monsen at ingen skulle klare å tvinge Storting og Regjering ved slike krav. «Det skal ikke gå an å etablere militært diktatur her med slike midler.»

Nygaardsvold: Om kravene fra de militære sjefers: «Man kan bli fristet til.... å slå døra igjen, låse den, og ta nøkkelen ut også.»

«Og når Høyres representanter attpå til kunne si at regjeringen har vist passiv holdning (til forsvaret), er det løst snakk, som ikke har noe å bygge på» (iflg. «Veien til 9. april» v/o.r.sakfører R. Huse).

Tidligere har Nygaardsvold «stemplet patriotisme som «kjeltringens siste utvei» (iflg. A. Hønningstad i «Farmand» nr. 37/54).¹⁾

3. a. 31/8. 39: Ordre fra regjeringen til norske krigsfartøyer om ikke å bruke makt mot overmakt i tilfelle angrep på nøytraliteten i norsk territorialfarvann utenfor norske krigshavner.

b. Frede Castberg i boken «Folkerett» (1937): «Den nøytrale stat som velger å bøye seg for overmakten må visstnok finne seg i at nøytralitetskrenkerens motpart om nødvendig tar kampen opp på den nøytrale stats territorium.»

4. 3/9. 39: Den tyske sendemann meddeler Utenriksministeren at Tyskland ville respektere det norske statsområde, så lenge Norge hevdet nøytraliteten, men at man ellers forbeholdt seg frie hender.

15/1. 40: Den franske hærs øverstkommanderende, gen. Gamelin, fremholder for regjeringssjefen, Daladier, ønskeligheten av å skape en politisk favorabel atmosfære for intervensjon i Norge ved å provosere en strategisk «feilmanøver» fra tysk side.

5. Biskop Berggrav etter konferanse med lord Halifax og erkebiskopen av Canterbury (iflg. svensk vitbok): «England vil ha oss inn i krigen. Tyskland vil helst ha oss utenfor, men ikke slik at vi bøyer oss for Englands krav som er forfærdelige.»

1. Er vel egentlig ment som citat.

6. 16/2. 40: Altmark-episoden.

Om forhold av denne art anfører Oppenheim i «International Law» § 359 bl. a.: «For instance, if belligerent men-of-war seize enemy vessels in the ports of a neutral, and if that neutral, who could not or did not prevent this, exacts no reparation from the belligerent concerned, the other party may make the neutral responsible.»

21/2. 40: General Falkenhorst får i oppdrag å forberede aksjon til sikring, mot videregående engelske overgrep mot Norge.

7. Ifølge orlogskaptein E. A. Steen i «Norsk Tidsskrift for Sjøvesen» mai 1951, s. 179: «I midten av februar (1940) undersøkte britiske og franske stabsoffiserer mulige landingssteder i Norge.»¹⁾...

Anførselen er referat fra general Gamelins opptegnelser, gjengitt i admiral Assmanns bok «Deutsche Schicksalsjahre».

8. 21/2. 40: Telegram fra Daladier til den franske ambassadør (Corbin) i London («Farmand» 27/4. 46, nr. 17): «Besettelsen av de viktigste norske havner av den første bølge av allierte tropper vil gi svenskene en følelse av sikkerhet. Denne operasjon må planlegges uavhengig av den finske appell og utføres raskt etter den demarche som Altmark-affæren gir oss grunnlag for. Denne okkupasjon av norske havner bør være en plutselig operasjon foretatt.... uten å bruke de allierte tropper som er bestemt for Finland.»

9. 5/3. 40: Dönitz til Berlin for ordre om eventuell okkupasjon av Norge.

10. 1/4. 40: Brev av 29/3. 40 fra sendemann Scheel: «Det eneste helt sikre er, at Norge bør holde sitt forsvar i orden, så sterkt som vår ytterste evne tillater.»

11. a. 28/3. 40: «Supreme War Council» går inn for Churchills minelegningsplan m. v.

b. 1/4. 40: Det engelske krigskabinett godkjenner direktiver for invasjon i Norge. (Gamelin: Servir III, s. 209). «Morgenbladet bringer (2/4. 40) spesialtelegram fra Paris om forberedelse av engelsk-fransk aksjon mot Norge.

Churchill i «The Gathering Storm», s. 457:

«As our mining of Norwegian waters might provoke a German retort, it was also agreed that a British brigade and a French contingent should be sent to Narvik to clear the port and advance to the Swedish Frontier. Other forces should be dispatched to Stavanger, Bergen and Trondhjem in order to deny these bases to the enemy.»

1. Det er ikke opplyst hvilken norsk myndighet som underhånden har gitt sitt samtykke til undersøkelsen. I «Morgenbladet» nr. 15/52 har J. Scharffenberg anført herom at dette eventuelt er et norsk nøytralitetsbrudd, så alvorlig at rettslig undersøkelse er påkrevet. At tillatelse har foreligget må anses som utvilsomt. At undersøkelse ikke vil bli foretatt er vel også hevet over tvil.

I denne forbindelse er det av interesse at en fransk ammunisjons-transport ble løst i Andalsnes omkr. månedskiftet mars—april 1940.

Angående den moralske side av saken er (side 432) anført bl. a.:

«We have a right, and indeed are bound in duty, to abrogate for a space some of the conventions of the very laws we seek to consolidate and reaffirm. Small nations must not tie our hands.»

c. 2/4. 40: *Hitlers invasjonssordre.*

Brev av 1/4. 40 fra svensk minister Richert om mulig britisk fremstøt for å hindre malmtransporten over Narvik og i den forbindelse varsel om tyske troppeinnskipninger i Stettin.

12. a. 5/4. 40: Varsel (i brev av 4/4. 40) om forestående tysk invasjon i Danmark (iflg. Nederlands mil.att. i Berlin).

b. 5/4. 40: Varsel fra København, Berlin og Stockholm.

Dansk gesandt i Berlin sender melding med spesialkurer i fly til København, hvor min. Esmarch underrettes og varsler U. D. i Oslo om fare for Sør-Norge. Koht erklærer overfor u.riksråd Bull at han intet vil foreta.

«Aftenposten» bringer melding om skipskonsentrasjoner i Østersjøen for angrep på Sør-Norge (iflg. brit. pressemelding).

c. 5/4. 40. Telegram fra Scheel (mottatt i Oslo s. d.) ang. dansk varsel om forestående tysk aksjon for å komme vestmaktene i forkjøpet. Telegrammet meddelt de mil. hovedstaber s. d. og forsv.min. 6/4. 40. Sverige forsterker sin krigsberedskap.

13. 6/4. 40: «War Office» utsteder ordre om okkupasjon av Stavanger, Sola og Narvik (faksimiler i tysk hvitbok nr. 4 og 5).

14. 7/4. 40: Telegram fra Berlin om at 15 à 20 skip på i alt ca. 150.000 tonn var avgått fra Stettin med vestlig kurs natten til den 5. april. Referert for Koht som intet ville foreta. «Vi kunne ikke stanse den tyske flåte allikevel» (iflg. fru G. Ræder. Benektet av Koht. Bekreftet av byråsjef T. V. Aass).

15. 8/4. 40: Telegram fra Esmarch: «Tidlig idag passerte 2 tyske slagkryssere, ett slagskip og 3 torpedojagere med mange motortorpedobåter og bevapnede fiskefartøyer Storebelt med kurs nordover.... I Kattegat er det meget stor flyvirksomhet nordover. Tyske troppestyrker er på marsj mot nord gjennom Rensborg. Det dreier seg om en ca. 60 km lang kolonne av art. og infanteri.» Telegrammet sendt de mil. hovedstaber kl. 16,10.

16. 8/4. 40: Koht i Utenrikskomitéen: «Det har i dei siste dagane vore ei rekkje med meldingar frå Tyskland om at det var planlagt tiltak som vende seg mot Noreg, med tanke på serskilt å setja seg fast ein eller annan stad i Sør-Noreg. Men dette er meldingar som ikkje kviler på noko offisielt grunnlag.»

Umiddelbart etter Kohts innlegg opplyste Hambro at det nettopp var kommet melding om at 46 tyske oppsynsfartøyer og 48 bevapnede trålere om morgenen hadde stått ut gjennom Kattegat med nordlig kurs. (U.K. 2, s. 173).

17. 8/4. 40: Mineleggingen i norsk territorialfarvann. Koht i Stortinget: «Vestmaktene fører krigen inn på norsk territorium.»

Hambro: «Nøytralitetsbruddet setter vennskapet mellom Norge og England på spill.»

Mowinckel: «Uretten er så eklatant og skammelig, at skulle vi følge det som denne direkte urett bød oss, så brøt vi med Storbritannia og sluttet oss til Tyskland....» «At Tyskland vil svare med å erklære krig, kan ikke ansees som utelukket.»

18. 8/4. 40: *Sven Nielsen* til Stortingets presidentskap: «Etter det telegram statsråden nettopp har referert (om torpederingen av Rio de Janeiro), kan det ikke være tvil om hva som forestår. Jeg går ut fra at det nå uten opphold blir etablert fullt krigsberedskap, at våre kystfestninger blir gjort kampklare og at minefelter legges ut øyeblikkelig.»

Forsvarsdepartementets budsjettkontor får kl. 13 i oppdrag å beregne omkostningene ved forsterkning av nøytralitetsvakten på Sørlandet med 1 bataljon.

19. a. 9/4. 40, kl. 2 morgen: Kom.adm. gir ordre om å innstille mineleggingen i Oslo-fjorden (Rauøy-Bolærne).

b. 9/4. 40, kl. 3 morgen: Gen.staben får muntlig ordre om «delvis og stille mobilisering». Gjør oppmerksom på at ordrens effektivisering vil kreve 3 dager. Ordren fastholdes.

c. 9/4. 40, kl. 5,20 morgen: Regjeringen mottar tysk ultimatum («Memorandum»), datert 7/4. 40, hvori er anført bl. a.: «Regjeringen er i besittelse av sikre rapporter («einwandfreie Unterlagen») om at England og Frankrike allerede i de nærmeste dager vil foreta overraskende besettelse av visse områder av de nordiske stater» (U.K. 1, s. 45).

20. Chamberlain i Underhuset 2/5. 40: «Det norske felttog ble åpnet 7. 4. 40. Den kveld gikk hovedflåten og en kryssereskadre fra Scapa Flow og Rosyth.» («Utenrikskronikk», mai 1940).

21. Commander Stephen King-Hall i «Secret history of 39/40»: «Den britiske og franske regjering planla å gjøre invasjon i Norge, man var så somlete at Hitler kom først.»

Koht i Utenrikskomitéen 8/4. 40: «Det var likeledes kommet melding om at en britisk flåte var på vei.»

22. Fhv. statsminister *Lloyd George* i tale i Cardiff høsten 1940, referert i «Farmand» nr. 2/1951: «Vi engelskmenn bør slutte med å innbille oss og verden at det er tyskerne som har påført Skandinavia krigen.... Vi hadde bestemt oss for å besette visse punkter på den norske kyst, men tyskerne kom som vanlig noen timer før oss.»

23. Den kjente militærskribent *Liddell Hart* i anmeldelse av dr. Derry's bok «The campaign in Norway», 1ste bind av den engelske offisielle beretning om den annen verdenskrig: «Dr. Derry's konklusjon er at Hitlers beslutning om å intervensere i Norge «var en følge av Altmark-episoden den 16de februar som viste at under visse omstendigheter var England rede til å krenke Norges nøytralitet.»

Cyrill Falls i «The Narvik Episode, 1940», s. 309: «It has already

been revealed, though not officially in this country, that we hoped to anticipate!) Hitler by obtaining foothold in Norway, and that we did not expect Norwegian opposition.»

I boken «Hitlers Strategy» av F. H. Hinsley er s. 62 anført: «The invasion of Norway was a defensive move to forestall the danger — the real danger — of a british occupation.»

Liddell Hart og mil.forfatteren A. G. Hings'on har uttalt seg i samsvar hermed. Likeså lord Hankey i «Politics, Trials, Errors» (s. 61—62), jfr. Churchills triumferende uttalelse i Underhuset 11/4. 40 om «the strategic blunder» hvortil Tyskland var blitt «provoked».

Om Churchills initiativ uttalte lord Hankey i det britiske Overhus 5/5. 49: «Planleggingen av aggresjonen begynte her i landet. Det var den 29. september 1939 — 4 dager før admiral Raeders betenkning, som alltid omtales som det første skritt i de tyske planer — at Mr. Churchill forlangte sådanne planer utarbeidet her i landet.»

Ifølge general Falkenhorst motivererte Hitler sin invasjonsplan utelukkende med nødvendigheten av å komme de engelske planer i forkjøpet, jfr. pkt. 19 c.

24. 16/4. 40: Den norske legasjon i Berlin får ordre til å bli i Tyskland lengst mulig og søker 18/4 om tysk samtykke hertil.
19/4. 40: Legasjonen blir av «Auswärtiges Amt» anmodet om å forlate Berlin.

1. Den engelske kaptein S. W. Roskill har i «The War at Sea», bind 1, fremholdt at den engelske okkupasjonsplan «R. 4» skulle brukes bare dersom tyskerne gikk til aksjon etter mineleggingen. Det var imidlertid matematisk sikkert at Tyskland måtte gå til aksjon mot de planlagte engelske tiltak, og det visste den engelske ledelse. «Bare dersom» må derfor ombyttes med «når». Men den engelske plan hadde ingen sjangser, hvis den ikke ble iverksatt før den tyske aksjon. Okkupasjonen skulle derfor innledes «når tyskernes hensikter var klare». Hensikten var m.a.o. ikke alene «to provoke», men også «to anticipate» tysk aksjon. I sistnevnte henseende sviktet imidlertid den engelske ledelse. At tyskerne på forhånd kjente planen regnet man ikke med.

Bilag 2.

FORSLAG

av 3/6. 1940

fra den norske regjering til minnelig overenskomst med Tyskland, gjennom den svenske utenriksminister.

«Med det formål å spare Nord-Norge for krigsødeleggelser er den norske regjering og den tyske blitt enige om:

1) Der blir avtalt en grense mellom den del av Norge, som den tyske regjering i denne stund har makt over og den del, som den norske regjering fremdeles i denne stund har under sin ledelse.

2) Nordafor denne grense blir alle hærstyrker (hær, luftvåpen, flåte) fra noen av de krigførende makter utenfor Norge trukket tilbake. Den norske regjering påtar seg å få tilsagn fra vestmaktene om at de for sin del vil sette denne tilbaketrekning i verk.

3) Den tyske riksregjering lover at den ikke skal gjøre noe krigstiltak mot den del av Norge som ligger nordafor den nevnte grense, og den norske regjering lover det samme for landet sør for grensen.

Som betryggelse for at denne avtale vil bli holdt, vil de to parter be den svenske regjering om å legge en hærstyrke på begge sider av denne grense og særlig i byen Narvik.

5) Grensen trekkes i overensstemmelse med den militære situasjon i dag med unntagelse av stillingen i Narvik og Ofoten. Grenselinjen kommer da til å følge fjorden Sørfolda og går fra bunnen av denne rett øst til den svenske grense.»

An m.:

Ifølge pkt. 2 må dette forslag på forhånd ha vært godkjent av den britiske regjering og dens allierte. Forslaget forutsetter medvirkning av den svenske regjering som forøvrig var primus motor i saken.

Av pkt. 3 fremgår at den norske regjering var villig til å fraskrive seg enhver rett til å delta i kamp for gjenerobring av den besatte del av Norge.